

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE SOCIOLOGIE ȘI ASISTENȚĂ SOCIALĂ
DEPARTAMENTUL DE SOCIOLOGIE

**ASISTENȚA ACORDATĂ DE BANCA MONDIALĂ EDUCAȚIEI DIN
ROMÂNIA
POLITICI NEOLIBERALE ÎN EDUCAȚIE ȘI NOUA GUVERNARE
TEZĂ DE DOCTORAT**

Coordonator științific:

Prof.Univ.Dr. Irina Culic

Studentă doctorandă:

Dana Solonean

Cluj-Napoca

2025

ASISTENȚA ACORDATĂ DE BANCA MONDIALĂ EDUCAȚIEI DIN ROMÂNIA

POLITICI NEOLIBERALE ÎN EDUCAȚIE ȘI NOUA GUVERNARE

TEZĂ DE DOCTORAT

-Rezumat-

Această teză de doctorat analizează procesele istorice care au modelat sectorul educațional din România în perioada post-comunistă, punând accent pe rolul Băncii Mondiale în formularea politicilor publice și restructurarea guvernării în domeniul educației. Lucrarea își propune să contribuie la o înțelegere mai aprofundată a originilor istorice ale neoliberalismului în Europa Centrală și de Est, explorând conexiunile dintre incertitudinea economică, politică și socială caracteristică perioadei post-comuniste din România, politicile promovate de Banca Mondială în educație și reacțiile elitei locale emergente. O reevaluare a reformelor propuse și aplicate în timpul tranziției este esențială pentru înțelegerea stării actuale a sistemului educațional românesc. Totodată, această revizuire oferă oportunitatea de a analiza impactul pe termen lung al acestor reforme timpurii asupra vieții elevilor, părinților și cadrelor didactice din prezent.

Scăderea treptată a participării școlare, a performanței elevilor și a calității generale a educației în majoritatea școlilor din România este un fenomen bine documentat. Inegalitățile sociale se reflectă puternic în sistemul educațional, mediul familial constituind unul dintre cei mai puternici factori predictivi ai performanței și traseului școlar al elevilor (Țoc, 2018). Cercetări recente arată că rata de părăsire timpurie a școlii este de până la șase ori mai mare în mediul rural comparativ cu marile centre urbane (Vasile et al., 2020). Elevii de etnie romă se numără printre cei mai afectați de accesul limitat la educație, înregistrând rate semnificativ mai ridicate de abandon școlar comparativ cu populația generală. Potrivit datelor furnizate de Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene (2014), 22% dintre copiii romi de vârstă școlară din România nu frecventează școala, iar 34% dintre romii adulți cu vârste între

25 și 44 de ani declară că nu știu să citească sau să scrie.¹ În ciuda implementării Strategiei Naționale pentru Părasirea Timpurie a Școlii, în anul 2023, 16,6% dintre tinerii cu vârste cuprinse între 18 și 24 de ani au părăsit mai devreme sistemul de învățământ, un procent în creștere față de cel înregistrat în 2021 de 15,3%.² Atât rata abandonului, cât și momentul în care acesta se produce, reflectă diferențele semnificative dintre mediul rural, orașele mici și marile centre urbane în termeni de capital economic și cultural.

Asistăm, în mod tot mai evident, la o polarizare accentuată a sistemului educațional, în care „școlile bune” sunt frecventate în principal de elevi proveniți din familii din clasele de mijloc și superioare, în timp ce „școlile slabe” sunt populate predominant de elevi din medii defavorizate, inclusiv copii romi și elevi din zonele rurale (Țoc, 2018). Inegalitățile din interiorul sistemului de învățământ au devenit tot mai vizibile, mai ales odată cu introducerea testelor PISA, care au oferit date relevante privind condițiile socio-economice ale elevilor (Bădescu, 2019). Tot mai multe voci (Săveanu 2012; Țoc, 2018, 2024; Botezatu 2019) atrag atenția asupra discrepanțelor în performanțele școlare, atribuite în mare măsură diferențelor de statut socio-economic al familiilor. Acumularea acestor inegalități reflectă atât influența ideologiilor neoliberale care au modelat organizarea sistemului educațional, cât și eșecul constant al autorităților de a acorda educației un loc prioritar pe agenda publică.

Potrivit datelor Eurostat (2021), România a înregistrat cele mai scăzute cheltuieli publice pentru educație din Uniunea Europeană, acestea reprezentând doar 2,9% din PIB – un minim istoric. Această subfinanțare cronică se reflectă în povara financiară considerabilă transferată către gospodării, care acoperă aproximativ 35% din suma alocată de stat pentru educație – cel mai ridicat procent din UE.³ În paralel, cheltuielile internaționale pentru instituțiile de învățământ, raportate la totalul cheltuielilor pentru educație de la nivel primar până la cel terțiar, rămân relativ ridicate, situându-se la 3,4%.⁴

Așadar, în contextul subfinanțării cronice a educației publice, elevii și familiile lor sunt tot mai des nevoiți să acopere din propriul buzunar costurile crescânde ale educației. Organizația Salvați Copiii publică periodic rapoarte care documentează costurile ascunse ale așa-numitei „educații gratuite” din România. Pe măsură ce această povară financiară se

¹ Pentru mai multe informații despre situația educației romilor în Europa, consultați [raportul FRA](#).

² Cele mai recente date la nivelul UE privind ponderea celor care părăsesc școala timpuriu pot fi accesate aici: [Eurostat](#)

³ Puteți accesa raportul complet aici: [ESL Plus Report](#)

⁴ Mai multe informații despre indicatorii din sistemul de educație din România pot fi găsite pe [site-ul OCDE](#)

accentuează, un număr tot mai mare de copii ajung să părăsească școala, deoarece familiile lor nu pot susține cheltuielile aferente participării școlare. În anul 2025, costul mediu anual suportat de o familie pentru educația unui copil este estimat la 9.818 lei, în condițiile în care salariul minim net lunar se ridică la doar 2.574 lei.⁵ Aceste cheltuieli ascunse includ meditații private, uniforme, manuale alternative, rechizite, contribuții informale la fondul clasei sau al școlii, transport și alte costuri asociate. Pentru copiii proveniți din familii cu venituri reduse, aceste costuri reprezintă bariere aproape insurmontabile în calea accesului la educație, punând sub semnul întrebării respectarea dreptului lor fundamental la educație.

Crizele economice recurente, alături de retragerea treptată a statului din sectorul social, alimentează un climat de nesiguranță și anxietate cu privire la viitor, afectând inclusiv percepția stabilității clasei de mijloc. În contextul în care siguranța economică devine tot mai incertă, părinții aleg să investească într-o „educație cu avantaje” prin implicarea copiilor lor în activități extracurriculare costisitoare și asigurându-le meditații private. Aceste investiții funcționează drept forme de capital economic și cultural, menite să consolideze șansele de reușită ale copiilor, într-un climat marcat de temeri tot mai pronunțate că generațiile viitoare se vor confrunta cu dificultăți și mai mari decât cele trăite de părinții lor (Savu, Lipan și Crăciun, 2020).

Pentru a elabora politici publice mai echitabile din punct de vedere social, capabile să corecteze inegalitățile existente și să consolideze securitatea socială, este esențial să înțelegem geneza circumstanțelor actuale și să ne îndreptăm atenția către actorii cheie internaționali și locali responsabili de proiectarea politicilor din sistemul de educație în timpul unor „juncturi critice”. Primul deceniu post-socialist a fost o perioadă în care, așa cum susține Capoccia (2016: 118) „deciziile actorilor importanți au fost decisive din punct de vedere cauzal pentru selectarea unei căi de dezvoltare instituțională în fața altor căi posibile”.

Un actor major în transformarea peisajului educațional din România a fost Banca Mondială. În calitate de cel mai important finanțator al educației la nivel global, Banca Mondială are o tradiție îndelungată de implicare conceptuală și financiară în România, oferind analize sectoriale, consiliere în materie de politici publice și asistență tehnică. Începând cu anul 1994, experții instituției, în colaborare cu oficiali guvernamentali români au conceput și implementat o serie de politici și reforme care au reconfigurat semnificativ sistemul de învățământ preuniversitar. Aceste reforme s-au fundamentat pe principii de

⁵ Pentru mai multe detalii despre costurile ascunse ale educației, vizitați: [Costurile Educației 2025](#)

eficiență, competiție, profesionalizare și responsabilizare, alături de coordonare inter- și intra-sectorială, descentralizare și relevanță economică. În esență, direcția acestor transformări reflectă ceea ce literatura de specialitate definește, în mod frecvent, drept *neoliberalism în educație*.

Politicile neoliberale, precum cele implementate în România, au efecte profund inegale asupra elevilor, în funcție de clasă socială, etnie/rasă, gen și localizare geografică (Fabricant & Fine, 2013). În acest context, a apărut un interes tot mai mare pentru analiza a ceea ce este denumit „politica educațională globală” de inspirație neoliberală (Ball, 2012). Această direcție de cercetare include o arie largă de abordări tematice, de la studiul mobilității politicilor și al rețelelor de influență (Ball, 2012; Au & Ferrare, 2015), la explorarea temelor neoliberale și a impactului lor sistemic (Apple, 2006; Bell & Stevenson, 2011; Fabricant & Fine, 2013; 2020), precum și dezvoltarea unor critici și alternative față de aceste politici (Torres, 2009; Fabricant & Fine, 2013). Totuși, după cum subliniază Samier (2018), o mare parte a discursului privind globalizarea neoliberală în educație își are originea în spațiul occidental, reflectând în mod implicit perspective și experiențe specifice acestuia.

O distincție esențială între statele vestice și țările în curs de dezvoltare sau aflate în tranziție constă în modul de adoptare a politicilor educaționale neoliberale. În cazul primelor, aceste politici au fost, în general, rezultatul inițiativelor elitelor naționale. În schimb, în contextul celor din urmă, ele au fost frecvent impuse sau accelerate sub presiunea unor factori externi (Bell & Stevenson, 2006; Brock-Utne, 2012; Elfert & Ydesen, 2023). Această diferență între „centru” și „periferie” (Wallerstein, 1974, 2004) ne indică importanța unei analize atente a transformărilor economice și politice globale care au permis consolidarea acestor orientări de politică, precum și a actorilor cheie – internaționali și locali – implicați în procesul de implementare.

Studii critice din țările care au fost beneficiarele transferului politicilor neoliberale au identificat Banca Mondială ca fiind o „bandă de transmisie” la nivel global, care promovează privatizarea, descentralizarea și dereglementarea (Budnik et al., 2011; Klees et al., 2012; Guilherme & Picoli, 2019; Tóth et al., 2018). În context românesc, un număr tot mai mare de cercetări fac legătura între creșterea inegalităților sociale din prezent și constrângerile externe din perioada post-comunistă precum și de modurile în care elitele locale au navigat presiunile internaționale (Ban, 2014, 2016; Vincze, 2020; Georgescu, 2021; Vincze et al., 2024). Cercetarea de față contribuie la extinderea criticii neoliberalizării prin abordarea tematicii

sistemului de învățământ românesc în tranziție. Cu toate acestea, dincolo de o critică teoretică, își propune să descopere mecanismele interne ale neoliberalismului, abordând o întrebare fundamentală: cum funcționează?

Teza de față își situează, așadar, întrebarea principală de cercetare în domeniile mai largi ale educației și globalizării, examinând modul în care anumite sisteme de gândire ajung hegemonice și modelează și influențează structurile educaționale la nivel global și local. Pornind de la proiectele de reformă finanțate prin împrumuturi de la Banca Mondială, acest studiu explorează condițiile istorice care au facilitat apariția unor noi cadre de cunoaștere și a unor practici instituționale în sectorul educației preuniversitare din România. Trei întrebări interdependente au stat la baza acestei cercetări: 1) Ce rol a jucat Banca Mondială în modelarea politicilor interne în domeniul educației și a structurilor de guvernare din România și cum s-a schimbat acest rol de-a lungul timpului? 2) Care au fost „condițiile de posibilitate” (Foucault, 1989) – atât discursive, cât și materiale – care au facilitat aceste reforme? 3) Cum au răspuns actorii naționali? Cum au fost acceptate, adaptate, rezistate sau respinse aceste politici neoliberale?

Am abordat aceste întrebări pornind de la premisa că politicile Băncii Mondiale nu sunt doar „proiecte tehnice” menite să identifice cele mai eficiente modalități de atingere a obiectivelor educaționale (Thrupp & Archer, 2003). Mai degrabă, politicile educaționale – atât la nivel global, cât și la nivel național – sunt în mod inerent politice, modelând dinamica puterii și distribuind efectele la nivel societal. După cum susțin Bell și Stevenson (2006: 9), „Politica este politică: este despre puterea de a determina ceea ce trebuie făcut. Modelează cine beneficiază, în ce scop și cine plătește. Merge până în inima filosofiei educaționale – Pentru ce este nevoie de educație? Pentru cine? Cine decide?”

Studiul de caz al politicilor educaționale neoliberale din România nu poate fi pe deplin înțeles decât printr-o lentilă teoretică largă. Virajul neoliberal al educației globale, apariția unor noi forme de guvernare și influența organizațiilor transnaționale precum Banca Mondială sunt rezultatul expansiunii pieței globale, atât pe plan geografic, cât și în sectoare care în mod tradițional aparțineau statului, precum educația. În același timp, practicile instituționale asociate cu neoliberalismul fac parte dintr-o luptă continuă pentru reprezentarea educației atât la nivel național, cât și global, un conflict care este însă rareori egal. Cei cu mai multe resurse materiale au, de asemenea, mai multă putere de a produce și disemina idei, care, la rândul lor, servesc la consolidarea intereselor lor financiare.

Având în vedere această dinamică, această cercetare se situează atât în tradițiile materialiste, cât și în cele constructiviste, explorând tensiunile fertile care decurg din raportul lor. Pe de o parte, se ancorează teoretic în noul instituționalism, în special în teoria politicii mondiale a lui Meyer (1980), care evidențiază „apatridia” tot mai mare a sistemului internațional, în care atât instituțiile locale, cât și cele globale acordă prioritate legitimității. Conform lui Meyer et al. (1997), modele raționale globale restructurează statele-națiuni prin procese precum izomorfismul structural, procese care, în loc să fie pline de conflicte, se desfășoară adesea într-o manieră surprinzător de consensuală.

Pe de altă parte, studiul își formulează rezultatele utilizând concepte și explicații marxiste, cu un accent deosebit pe vastul corp de literatură existent privind guvernarea neoliberală. O abordare materialistă în cadrul economiei politice internaționale subliniază puterea structurală, care nu se regăsește doar în idei și instituții, ci și în resurse materiale. Analiza neoliberalismului realizată de Harvey (2005), accentul pus de Ball (2012) pe rețelele educaționale globale și examinarea istorică a hibridului neoliberal local propusă de Ban (2016) au constituit repere teoretice fundamentale în formularea argumentelor prezentate în această teză.

Din punct de vedere metodologic, această teză se fundamentează pe analiza unor surse de date primare și secundare variate, inclusiv interviuri individuale, cercetări arhivistice, analiza documentelor și observația participativă. Ca urmare a prelucrării și analizării acestor date, teza susține că:

- 1) Banca Mondială a folosit definiții și reprezentări specifice pentru a-și legitima abordarea de politică educațională în România post-comunistă. Discursul folosit a fost esențial în reproducerea ideologiei neoliberale dominante, inherentă în structurile instituționale ale Băncii. Mai exact, experții Băncii au interpretat și construit peisajul educațional românesc într-un mod în care deficiențele și problemele sale puteau fi abordate doar prin practicile neoliberale pe care le-au oferit. Totuși, apariția acestui discurs trebuie să fie situată în contextul social mai larg al României de după căderea comunismului. Prin urmare, investigația devine o chestiune de „inserție a istoriei (societății) în text și a textului în istorie” (Fairclough, 1995:189).

- 2) În conformitate cu direcția „bunei guvernări”, Banca Mondială a jucat un rol crucial nu numai în răspândirea politicilor educaționale globale neoliberale, ci și în remodelarea guvernantei. Această transformare include crearea de rețele de guvernanță sau ceea ce Ball (2012) numește „heterarhii”. Într-un sistem descentralizat, rolul de conducere al statului, ghidat de principii manageriale și antreprenoriale, necesită un management eficient al cunoștințelor (Stromquist & Samoff, 2000). Mai important, pentru argumentul acestei teze, noua guvernanță presupune gestionarea relațiilor dintre diverși actori statali și non-statali. Pe baza analizei arhivelor unor ziare, precum și ca urmare a interviurilor realizate cu experți ai Băncii Mondiale, teza susține că Banca nu numai că a încurajat implicarea actorilor privați și non-guvernamentali în educația publică, ci și a sprijinit în mod direct crearea și dezvoltarea lor. Antrenate atât la nivel de politică, cât și în furnizarea serviciilor educaționale, ONG-urile au fost aliații cheie ai Băncii, legitimând și susținând politicile neoliberale, și neutralizând în același timp potențiala critică. În cele din urmă, implicarea continuă a Băncii în sectorul educațional din România a influențat procesul de elaborare a politicilor și a transformat rolul, structura și puterea statului.
- 3) Banca Mondială a reușit să obțină sprijinul actorilor interni din spectrul politic prin utilizarea unor abordări variate. A apelat atât la politicienii liberali și conservatori, cât și la specialiștii din domeniul educației, utilizând o retorică democratică, elitistă și civilizațională, profund înrădăcinată în sentimente anticomuniste, iar în fața guvernului de stânga, a marșat pe promisiunea ușurării poverii financiare a statului. În contextul haosului și volatilității post-comuniste determinate de economia în declin și de conflicte sociale intense, social-democrații au avut nevoie atât de puterea simbolică, cât și de cea financiară a Băncii. Aceștia au căutat în mod activ sprijinul Băncii pentru a transmite comunității internaționale semnalul că România este un partener stabil pentru investiții externe. În același timp, politicile educaționale ale Băncii Mondiale, în special în primii ani ai tranziției, au oferit o flexibilitate considerabilă, permițând fiecărei administrații să adopte selectiv componente de politică care se aliniau cu agenda și cu electoratul lor. Rezistența locală a

apărut în special ca urmare a măsurilor de austeritate din sectorul educației și a fost organizată în principal, de sindicatele cadrelor didactice. În ciuda fragmentării lor, sindicatele au fost deseori eficiente în negocierea salariilor și a politicii în legătură cu statutul profesorilor. Cu timpul, însă, unii lideri sindicali s-au aliniat partidelor de dreapta, îndepărtându-se treptat de misiunea lor inițială.

Tematica acestei teze este relevantă pentru mai multe domenii ale literaturii de specialitate, incluzând globalizare și dezvoltare, sociologia educației, precum și istorie și antropologie. În același timp, abordează teme esențiale legate de democrație, participarea în procesul decizional și responsabilitatea publică. Această cercetare își propune, în primul rând, să reconstruiască fundamentele istorice care au conferit ideilor neoliberale statutul de „adevăr”, explorând locurile specifice în care cunoașterea este produsă și diseminată și examinând atât efectele discursive, cât și cele materiale ale acestui proces. În al doilea rând, prin abordarea lacunelor existente în cercetare privind rolul organizațiilor internaționale în sectorul educațional din Europa de Est, studiul își propune să contribuie la discuția mai largă din domeniul sociologic despre globalizare și dezvoltare, diseminând aceste perspective prin articole academice.

În al treilea rând, cercetarea își propune să depășească limitele publicațiilor și prezentărilor academice, implicând un public mai larg în discuții. Un obiectiv esențial este promovarea criticii locale și crearea unui spațiu pentru a elibera „cunoașterea subjugată” (Foucault, 1980). Dezvoltarea unui discurs competitiv și descoperirea adevărilor locale contribuie la amplificarea vocilor marginalizate în domeniul cunoașterii și al puterii, servind atât ca instrument de auto-reflecție, cât și de împuternicire. Împărtășesc convingerea exprimată de Kothari și colab. (2019) că este necesar să ne decolonizăm gândirea, în special prin deconstruirea noțiunii de „dezvoltare ca progres”, deschizând astfel calea pentru alternative culturale care hrănesc și respectă viața pe Pământ.

Speranța mea este că factorii de decizie și practicienii din sectorul educațional din România, inspirați de discursurile alternative despre educație, vor începe să recunoască faptul că, cunoașterea nu este fixă și nici un adevăr obiectiv. În schimb, este construită social, iar semnificația apare printr-un proces continuu de experimentare, interogare și reflecție. Ca urmare, neoliberalismul poate fi „anulat” iar alternative mai juste și pline de compasiune la „educația bancară” (Freire, 1970) pot fi create. După cum afirmă Declarația de la Santiago

pentru Servicii Publice⁶: „Un viitor public înseamnă să ne asigurăm că tot ceea ce este esențial pentru o viață demnă nu se află sub control privat, ci se regăsește în forme decoloniale de control colectiv, transparent și democratic.” Acest viitor prevede finanțarea serviciilor publice universale, cum ar fi educația, alături de o schimbare a structurilor de putere către o participare politică mai largă și un control democratic mai ridicat.

Structura acestei teze

Teza de față începe prin explorarea literaturii existente despre neoliberalism, politica educațională globală și guvernarea prin rețea. Compar trei paradigme politico-economice majore – liberală, marxistă și neoliberală – examinându-le perspectivele asupra educației, cu accent deosebit asupra modului în care ideologia neoliberală vede intervenția guvernamentală în sectorul educației. Conceptul central care leagă acest studiu este guvernarea în rețea, un termen descriptiv și analitic care se referă la o nouă formă de guvernare care implică atât actori statali, cât și non-statali (Ball 2012). De asemenea, discut despre implicațiile democratice ale dezvoltării rețelelor de guvernare și revizuiesc literatura de specialitate privind distincția dintre discurs și ideologie în studiul neoliberalismului.

Al doilea capitol discută metodologia cercetării, detaliind metodele de colectare, prelucrare și analiză a datelor utilizate în acest studiu. În această secțiune sunt descrise tipurile de analiză – documentară, etnografică și de arhivă – care au stat la baza argumentelor mele. Cercetarea se bazează pe o paletă variată de surse de date, inclusiv interviuri individuale, arhive de ziare, rapoarte de evaluare și studii de diagnoză ale Băncii Mondiale, legi și reglementări naționale, biografii, articole științifice și CV-uri. Ofer descrieri detaliate ale acestor date și explic cum le-am folosit, discutând în același timp considerațiile etice și indicând limitele cercetării.

Al treilea capitol se bazează pe o gamă largă de date secundare pentru a urmări istoria implicării Băncii Mondiale în educația globală și dezvoltarea cadrului său de „bună guvernare”. Acest capitol își propune să ilustreze tendințele „globale” în educație, așa cum sunt reprezentate ele de documentele Băncii. Susțin că înțelegerea evoluției politicilor de creditare a Băncii Mondiale în educație este crucială pentru contextualizarea poziției

⁶ Viitorul nostru este public. Declarația de la Santiago pentru Servicii Publice poate fi găsită [aici](#)

organizației în contextul post-comunist, atunci când decide să se implice în sectoarele sociale din Europa Centrală și de Est. Analiza evidențiază dependența Băncii de perspectivele capitalului uman în educație și adaptarea continuă a discursului său pentru a-și menține atât legitimitatea, cât și reputația de „bancă a cunoașterii”.

Inspirat de lucrările unor autori precum Fairclough (1995, 1999) și Ferguson (2003 [1990]), al patrulea capitol explorează cum și de ce anumite concepte și valori asociate cu neoliberalismul au ajuns să domine reforma educațională românească în perioada post-comunistă. Această secțiune examinează în special modul în care problemele au fost reprezentate în politicile Băncii, o sarcină care conduce spre deconstruirea atentă a sistemele de legitimare instituite pentru a menține puterea. În acest scop, realizez o analiză textuală a Proiectului de Reformă a Educației (1994) pentru a descoperi ipotezele, raționalitățile și valorile explicite și implicite – adică „problematizarea” educației– care a modelat politicile și intervențiile neoliberale în sector.

Următorul capitol abordează tema guvernării în rețea din sistemul de învățământ românesc, cu accent pe rolul ONG-urilor în aceste noi forme de administrație publică. Susțin că Banca a căutat să distribuie puterea dinspre stat către organizații din societatea civilă și către actorii privați. Analizez cazuri concrete în care Banca a susținut în mod activ crearea și dezvoltarea ONG-urilor, cu scopul de a-și legitima politicile și a le asigura sustenabilitatea. În același timp, ONG-urile au avut scopul de a reduce la tăcere critica locală care a fost etichetată drept antidemocratică sau comunistă. Prin acest proiect de inginerie politică, Banca „a împins politicul în jos”. Acest capitol se bazează pe date colectate din interviuri cu experți ai Băncii Mondiale, cercetări de arhivă și investigații pe internet.

Ultimul capitol acoperă evoluțiile locale care au condus la adoptarea reformelor neoliberale în educație. Urmând sfatul lui Burawoy (2000) de a evita capcana neocolonialismului și de a nu atribui în mod automat doar forțelor supranaționale capacitatea de acțiune, această secțiune își îndreaptă atenția asupra modului în care politicile propuse au fost asimilate și puse în aplicare la nivel local de actorii politici în timpul primului deceniu post-comunist. Închei analiza mea genealogică susținând că intervenția rapidă și strategică a Băncii Mondiale într-un peisaj instabil din punct de vedere politic și social a atras cu succes actori interni cheie de partea lor. Pentru social-democrați, sprijinul Băncii a fost esențial – nu doar pentru asistența financiară pe care a oferit-o, dată fiind lipsa unui buget național pentru reforma educației, ci și pentru capitalul simbolic pe care îl oferea. Aproximarea de Banca

Mondială a semnalat comunității internaționale că România este un partener stabil și de încredere pentru investițiile străine. În același timp, Banca a reușit să obțină sprijinul specialiștilor în educație și al cercetătorilor de la Institutul de Științe ale Educației prin prezentarea agendei sale ca un proiect unitar care a îmbinat democrația liberală cu principiile neoliberale. Coaliția de dreapta care a ajuns la putere în 1996 a îmbrățișat pe deplin impulsul Băncii pentru liberalizare, privatizare și descentralizare. Sub conducerea lui Andrei Marga, reformele neoliberale în educație au fost avansate rapid. Reconstituind o cronologie a evenimentelor cheie prin diverse voci și perspective, acest capitol își propune să ofere o narațiune socio-istorice mai nuanțată a postcomunismului – una care interoghează interpretările deterministe și evidențiază dezbaterile și contestațiile autentice din jurul reformei educației din România.

Bibliografie:

Anyon, J. (2011). *Marx and education* (1st ed.). New York: Routledge.

Apple, M. (2006). *Educating the “right” way: Markets, standards, god, and inequality* (2nd ed.). New York: Routledge.

Au, W., & Ferrare, J. J. (Eds.). (2015). *Mapping corporate education reform: Power and policy networks in the neoliberal state* (1st ed.). New York: Routledge.

Badescu, G. & Angi, D. & Botezat, A. & Constantinescu, S. & Fesnic, F. & Hatos, A. & Kiss, T. & Ivan, C. & Muller-Demary, D. & Negru-Subtirica, O. & Toc, S.. (2019). *Școala din România din perspectiva datelor PISA*. Presa Universitară Clujeană

Ball, S. J. (2012). *Global education Inc.: New policy networks and the neoliberal imaginary*. London, New York: Routledge.

Ball, S. J., & Junemann, C. (2012). *Networks, New Governance and Education*. Bristol University Press.

Ban, C. (2014). *Dependență și dezvoltare: Economia politică a capitalismului românesc*. Cluj-Napoca: Tact.

Ban, C. (2016). *Ruling ideas: How global neoliberalism goes local*. New York: Oxford University Press.

Botezat, A. (2019). Factori determinanți ai analfabetismului funcțional. O analiză a datelor PISA pentru România. In G. Bădescu (Ed.), Școala din România din perspectiva PISA. Cluj Napoca: Presa Universitară Clujeană.

Brock-Utne, B. (2012). Language and inequality: Global challenges to education. *Compare: A Journal of Comparative Education*, 42, 1–21.

Burawoy, M. & Blum, J. & George, S. & Gille, Z. & Gowan, T. & Haney, L. & Klawiter, M. & Lopez, S. & Riain, S. & Thaye, M. (2000). *Global Ethnography: Forces, Connections, and Imaginations in a Post-Modern World*.

Capoccia, G. (2016). When Do Institutions “Bite”? Historical Institutionalism and the Politics of Institutional Change. *Comparative Political Studies*, 49(8), 1095-1127. <https://doi.org/10.1177/0010414015626449>

Elfert, M., Ydesen, C. (2023). UNESCO, the OECD and the World Bank: A Global Governance Perspective. In: *Global Governance of Education. Educational Governance Research*, vol 24. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-40411-5_2

Fabricant, M., & Fine, M. (2016). *Changing politics of education: Privatization and the dispossessed lives left behind*. London: Routledge.

Fairclough, N. (1992). *Discourse and social change*. Cambridge: Polity Press.

Fairclough, N. (1995). *Critical discourse analysis: The critical study of language*. London: Longman.

Ferguson, J. (2003). *The anti-politics machine: “Development,” depoliticization, and bureaucratic power in Lesotho*. Cambridge: Cambridge University Press.

Foucault, M. (1989). *Archaeology of knowledge*. New York: Routledge.

Foucault, M., & Gordon, C. (1980). *Power/knowledge: Selected interviews and other writings, 1972–1977*. New York: Pantheon Books.

Freire, P. (1970). *Pedagogy of the Oppressed*. New York: Seabury Press.

Georgescu, Florin. (2021). *Capitalism si capitalisti fara capital in Romania vol 1*. Editura Academiei Române. București. ISBN 978-973-27-3386-8

Guilherme A., & Picoli B.A. (2019). Neoliberalism and Education in the Global South: A New Form of Imperialism. In: Ness I., Cope Z. (eds) *The Palgrave Encyclopedia of Imperialism and Anti-Imperialism*. Cham: Palgrave Macmillan.

Harvey, D. (2005). *A brief history of neoliberalism*. Oxford University Press.

Klees, S.J., Samoff, J., Stromquist, N.P. (eds) (2012) *The World Bank and Education. Comparative and International Education*, vol 14. SensePublishers, Rotterdam. https://doi.org/10.1007/978-94-6091-903-9_4

Kothari, A., Salleh, A., Escobar, A., Demaria, F., & Acosta, A. (2019). *Pluriverse: a post-development dictionary*. New Delhi: Tulika.

Meyer, J. W., Boli, J., Thomas, G. M., & Ramirez, F. O. (1997). World Society and the Nation-State. *American Journal of Sociology*, 103(1), 144–181. <https://doi.org/10.1086/231174>

Samier, E.A. (2017). Neoliberal Globalization and Educational Administration: Western and Developing Nation Perspectives. In: Peters M.A. (eds) *Encyclopedia of Educational Philosophy and Theory*. Singapore: Springer.

Savu, A., Lipan, Ș, & Crăciun, M. (2020). Preparing for a “Good Life”: Extracurriculars and the Romanian Middle Class. *East European Politics and Societies*, 34(2), 485-504. <https://doi.org/10.1177/0888325419842209>

Săveanu. S. (2012) Destin și destinații școlare. Inegalități educaționale în unitățile școlare din Oradea, *Sociologie Românească*, 10/2012, pp. 93-108

Stromquist, N., & Samoff, J. (2000). Knowledge management systems: On the promise and actual forms of information technologies. *Compare: A Journal of Comparative and International Education*, 30(3), 323–332.

Thrupp, M. & Archer, R. (2003). *Education Management in Managerialist Times: Beyond the Textual Apologists*. Philadelphia: Open University Press

Torres, C. (2009). *Education and Neoliberal Globalization*. New York: Routledge.

Tóth, T, Mészáros, G, & Marton, A. (2018). We should’ve made a revolution: A critical rhapsody of the Hungarian education system’s catching-up revolutions since 1989. *Policy Futures in Education*, 16(4), 465-481.

Țoc, S. (2018). *Clasă și educație: Inegalitate și reproducere socială în învățământul românesc*. București: Pro Universitaria.

Vasile, M., Muscă M., Angi D., Badescu G., Florian B., Toc S. (2020). *PISA 2018: Ce ne spun noile rezultate PISA despre inegalitățile educaționale din România*. Institutul pentru Solidaritate Socială. București.

Vincze, E., Ban, C., Gog, S., & Friberg, J.H. (Eds.). (2024). *The Political Economy of Extreme Poverty in Eastern Europe: A Comparative Historical Perspective of Romanian Roma* (1sted.). New York: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003522034>

Vincze, E. (2019) Three Decades After. Advancing Capitalism and the (Re)Production of Romania's Semi-Peripherality. *Studia Universitatis Babes-Bolyai Sociologia*, vol. 64, no. 2, Sciendo, 2019, pp. 141-164. <https://doi.org/10.2478/subbs-2019-0013>

Wallerstein, I. (1974). The Rise and Future Demise of the World Capitalist System: Concepts for Comparative Analysis. *Comparative Studies in Society and History*, 16(4), 387–415. <http://www.jstor.org/stable/178015>

Wallerstein, I. (2004). *World-Systems Analysis: An Introduction*. Duke University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctv11smzx1>